

Аналітична записка

з питань порівняльного законодавства щодо функціонування систем та гарантій походження енергетичних ресурсів у державах-членах ЄС*

Анотація. В аналітичній записці досліджено питання запровадження у державах-членах ЄС систем і гарантій походження енергетичних ресурсів та досвід їх функціонування.

Вступ. Гарантія походження (guarantees of origin) (далі – гарантія) є основним і єдиним інструментом відстеження електроенергії в Європі, який дає споживачам електроенергії можливість активно вибирати стале виробництво енергії з відновлюваних джерел. Гарантія була запроваджена Директивою (ЄС) 2018/2001 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 р. про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел¹ (далі – Директива (ЄС) 2018/2001).

Директивою (ЄС) 2018/2001 «гарантія походження» визначається як електронний документ, єдиною функцією якого є надання доказів кінцевому споживачеві того, що певну частку або кількість енергії було вироблено з відновлюваних джерел. Походження енергії з відновлюваних джерел може бути гарантоване як таке відповідно до об'єктивних, прозорих і недискримінаційних критеріїв.

У статті 19 згаданої Директиви регламентується обов'язок держави-члена або призначених компетентних органів здійснювати нагляд за наданням, передачею та анулюванням гарантій. Призначені компетентні органи мають бути незалежними від діяльності з виробництва, торгівлі та постачання. Держави-члени або призначені компетентні органи запроваджують відповідні механізми для забезпечення того, щоби гарантії видавалися, передавалися та скасовувалися в електронному вигляді й були точними, надійними та такими, що важко підробити. Держави-члени та призначені компетентні органи забезпечують відповідність вимог, які вони встановлюють, стандарту CEN-EN 16325². Усі держави-члени ЄС мали транспонувати Директиву (ЄС) 2018/2001 до свого національного законодавства до 30 червня 2021 р.

Гарантія є інструментом стимулювання виробництва електроенергії з відновлюваних джерел у державах-членах із можливістю продажу. Гарантія є сертифікатом, який надає додаткову цінність продукту на ринку, якщо він виробляється із використанням відновлюваної електроенергії.

30 листопада 2021 р. опубліковано Рішення Ради міністрів 2021/14/МС-ЕпС про включення Директиви (ЄС) 2018/2001 до *acquis communautaire* Енергетичного Співтовариства та внесення змін до статті 20 та Додатку I Угоди

¹ Consolidated text: Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources (recast) (Text with EEA relevance)Text with EEA relevance. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2001&qid=1675696674213>

² EN 16325:2013(MAIN) Guarantees of Origin related to energy – Guarantees of Origin for Electricity. URL: <https://standards.itih.ai/catalog/standards/cen/b3ed8799-4b3b-491c-aba1-d0d0181068c5/en-16325-2013>

про Енергетичне Співтовариство. Зазначене законодавство поширюється також на Україну.

Директива 2012/27/ЄС від 25 жовтня 2012 р. Європейського Парламенту і Ради про енергоефективність, внесення змін до директив 2009/125/ЄС і 2010/30/ЄС та про скасування директив 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС³ надає можливість отримати гарантію для електроенергії, виробленої на високоефективних когенераційних установках, а також поширити дію гарантії на енергію з окремих невідновлюваних джерел. Директива Ради (ЄС) 2018/2001⁴ поширює систему гарантій на відновлювані джерела та газу (біометан, водень). Що стосується електроенергії з невідновлюваних джерел, то держави-члени мають вирішити, чи дозволять вони видачу гарантії для підтримуваного ними виду генерації електроенергії. Проте, якщо гарантії видаються для підтримуваного виробництва, Директива вимагає, щоб ринкова вартість гарантії враховувалася у відповідній схемі підтримки (Директива Ради (ЄС) 2018/2001, стаття 19 (2)). Наприклад, для схем підтримки у формі тендерної процедури або торгівлі зеленими сертифікатами, якщо виробники враховують вартість гарантії під час подання своїх заявок, це зменшує потребу у фінансовій підтримці та дозволяє уникнути надмірної компенсації (Спільна заява про гарантії походження, 2018). Директива дозволяє видавати гарантії безпосередньо роздрібним торговцям електроенергією або споживачам, які купують відновлювану електроенергію на конкурентному ринку або через довгострокову угоду купівлі-продажу.

Також можливо видавати гарантію виробнику та негайно анулювати її, якщо торгівля гарантією не відбувається. Наприклад, видача гарантій виробнику та їх анулювання може бути рішенням для виробників, які споживають всю свою енергію. Термін дії гарантії – 12 місяців із моменту виробництва відповідної електроенергії, але компанії та роздрібні торговці мають до шести місяців після закінчення терміну дії, щоби анулювати її. Термін дії гарантії спливає протягом максимум 18 місяців із дати виробництва електроенергії (Директива Ради (ЄС) 2018/2001, стаття 19 (3)). Таке положення не було передбачене в усіх державах, але зміни до Директиви забезпечують більшу гармонізацію між державами-членами.

Імплементация новацій європейського законодавства щодо надання й обігу гарантій можлива у двох варіантах.

Перший варіант – прийняття національної системи гарантій – органи влади окремої держави можуть самі вирішувати, які стандарти вони вважають придатними для національної системи. Створення національної системи може бути першим кроком до інтеграції в регіональні чи міжнародні схеми. Однак цей варіант створює труднощі, якщо на національному ринку спостерігається

³ Про енергоефективність, внесення змін до директив 2009/125/ЄС і 2010/30/ЄС та про скасування директив 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС: Директива 2012/27/ЄС від 25 жовтня 2012 р. Європейського Парламенту і Ради. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-12#Text

⁴ DIRECTIVE (EU) 2018/2001 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L2001&from=EN>

дефіцит попиту або надлишок пропозиції, адже необхідність узгодження кількох двосторонніх угод може стати адміністративним тягарем як для споживачів гарантій, так і для органу, що видав сертифікат.

Другий варіант – додатково до національної системи гарантій можна розглянути регіональне співробітництво.

Загалом, як національні, так і регіональні системи можуть бути інтегровані в одну з міжнародних схем сертифікації. Це відкриває можливість обміну сертифікатами з учасниками вибраної схеми. Водночас, якщо регіональна система має бути інтегрована в одну з міжнародних схем, система має відповідати стандартам цієї схеми. Тобто, на початку процесу потрібно вирішити, якого міжнародного стандарту буде дотримуватися регіональна система.

Всі органи, що здійснюють в ЄС видачу гарантій, є членами Асоціації органів-емітентів (АІВ). Асоціація організує торгівлю європейськими гарантіями походження, серед іншого, шляхом складання правил («Європейська система енергетичної сертифікації» (EECS)), щоб гарантії походження були зіставні в Європі. Крім того, АІВ також управляє хабом АІВ – ІТ-платформою, на якій здійснюється торгівля стандартизованими гарантіями.

Основна частина. Певний інтерес викликає досвід європейських держав зі створення системи надання й обігу гарантій походження енергії. Розглянуто досвід країн – членів ЄС та Енергетичного Співтовариства на предмет локальних систем (механізмів надання гарантій), що діють в окремих країнах, із метою їх порівняння.

У **Норвегії** система гарантій створена виключно відповідно до Європейської системи енергетичного сертифікування (The European Energy Certificate System and its application to renewable gases, EECS)⁵. Зобов'язання регулятора щодо надання гарантій походження енергії містяться в Законі про сертифікацію електроенергії⁶, а порядок регулюється Положенням про гарантії походження при виробництві електричної енергії⁷.

Регулюючим органом для системи є Норвезький директорат водних ресурсів та енергетики (NVE)⁸. Будь-який виробник, який бажає зареєструвати гарантію, має спочатку подати заявку до NVE, який виконує роль реєстратора виробництва й аудитора. Якщо необхідно, виробнича установка перевіряється на відповідність вимогам норвезьких нормативних документів, що здійснюється державним ТОВ Statnett⁹. Програма автоматично генерує ліцензію гарантії, яка діє протягом п'яти років. Після того, як виробник отримав ліцензію, вона передається до електронної системи Statnett, яка забезпечує реєстрацію гарантії в Норвезькій центральній системі енергетичних сертифікатів (NECS). Statnett у

⁵ The European Energy Certificate System and its application to renewable gases (EECS). URL: https://www.regatrace.eu/wp-content/uploads/2019/12/REGATRACE_AIB-1.pdf

⁶ Lov om elsertifikater. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-39>

⁷ Forskrift om opprinnelsesgarantier for produksjon av elektrisk energi. URL: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-12-14-16>

⁸ The Norwegian Water Resources and Energy Directorate (NVE) is a directorate under the Ministry of Petroleum and Energy. URL: <https://www.nve.no/about-nve/>

⁹ Statnett. The future is electric. URL: <https://www.statnett.no/en/>

Норвегії виконує ще три функції, пов'язані з гарантіями – це компетентний орган гарантій, який їх адмініструє, також це орган, що видає гарантії (керує реєстраційною базою даних NECS та її інтерфейсом) і, нарешті, це вимірювальний орган, відповідальний за збір і контроль обсягів енергії, що використовуються для фінансових розрахунків.

Після того, як Statnett зареєструє виробника і його установки, виробник може використовувати гарантії від свого імені або від імені трейдера чи іншого виробника. Якщо він вирішить користуватися послугами трейдера, то має заздалегідь підписати угоду з останнім і повідомити про це Statnett, який потім видасть гарантію безпосередньо трейдеру замість виробника. В реєстрі NECS переважають три типи власників облікових записів: виробники, виробничі агрегатори (керують установками в реєстрі й виданими гарантіями для власників, які надали їм довіреності) і трейдери.

Гарантії автоматично видаються Statnett для щотижневого виробництва протягом трьох тижнів. Наприклад, гарантія, що відповідає першому тижню виробництва, видається на четвертому тижні. Це пов'язано з тим, що Statnett отримує значення лічильників для всіх виробничих потужностей лише через 15 днів після реального виробництва. Цей час використовується для внесення будь-яких виправлень або вирішення суперечок. Elhub – норвезький центр даних для всіх агрегованих даних або даних лічильників на норвезькому енергетичному ринку – запрацював у лютому 2019 року.

Норвегія історично була найбільшим емітентом гарантій. Із 2018 року гарантії надано для гідроенергії, вітру та біомаси, але вони можуть бути надані також для інших типів відновлюваних і невідновлюваних джерел. Однак система надання гарантій щодо комбінованого виробництва тепла та електроенергії ще не впроваджена. Також не робиться різниці між суб'єктами, які отримують схеми підтримки, і тими, які її не мають.

Кожна видана гарантія може бути передана іншому власнику. Для цього продавець має ініціювати переказ у NECS, який потім автоматично зафіксується як обліковий запис для нового власника. Усі міжнародні перекази мають проходити через хаб AIB. Анулювання гарантії виконує відповідний власник облікового запису, і Statnett гарантує, що кожна гарантія анулюється лише один раз¹⁰. Якщо гарантія не використовується протягом 12 місяців з дати, коли була вироблена відповідна одиниця фізичної енергії, термін її дії автоматично закінчується в NECS.

Statnett відповідає за створення та модифікацію протоколу домену для Норвегії та є членом AIB.

Подібно до Норвегії, *німецька* система гарантій була створена до запровадження правил EECES.

Правові засади видачі, обігу, реєстрації та правового статусу гарантій походження в Федеративній Республіці Німеччина визначені Законом про видачу, передачу й скасування гарантій походження та створення реєстру

¹⁰ За матеріалами I. M. Clausen від Statnett, особисте спілкування, 20 лютого 2019 р., Додаток Б. URL: <https://www.statnett.no/en/>

гарантій походження для газоподібних джерел енергії та реєстру гарантій походження для опалення або охолодження з відновлюваних джерел енергії¹¹.

Федеративний уряд відповідно до Закону уповноважений, зокрема:

регулювати умови, за яких гарантії газоподібних енергоносіїв також можуть бути видані для водню з низьким вмістом вуглецю на основі природного газу або звалищного, шахтного чи каналізаційного газу;

регулювати вимоги щодо: видачі, передачі, анулювання та використання гарантій газоподібних джерел енергії; визнання гарантій газоподібних джерел енергії; гарантій для газоподібних джерел енергії на основі електроенергії без скасування гарантії базової електроенергії;

визначити зміст, форму та строк дії гарантій газоподібних енергоносіїв; передбачити спрощені вимоги до видачі сертифікатів про походження газоподібних джерел енергії для систем зі встановленою потужністю менше 50 кіловат;

призначити уповноваженим органом федеральний орган або юридичну особу публічного права щодо створення та функціонування реєстру гарантій для газоподібних джерел енергії та з видачею, визнанням, передачею або скасуванням гарантій для газоподібних джерел енергії, включаючи виконання адміністративних актів, що стосуються цього, або довірити юридичній особі приватного права певною мірою регулювати деталі, включаючи правові і технічний нагляд;

визначити порядок видачі, визнання, передачі, анулювання, закінчення терміну дії, анулювання та використання гарантій газоподібних енергоносіїв та визначити, як заявники повинні продемонструвати відповідність вимогам;

регулювати запровадження та подальший розвиток реєстру гарантій газоподібних енергоносіїв;

регулювати, які дані повинні бути передані компетентному органу та хто зобов'язаний їх передати.

Аналогічні повноваження Федеративного уряду передбачені щодо гарантій для опалення чи охолодження з відновлюваних джерел енергії або когенерації.

Гарантія видається на обсяг енергії в одну МВт-год, який виробляється в Німеччині та доставляється кінцевим споживачам. На кожну МВт-год видається не більше одного підтвердження походження газоподібних джерел енергії. Для поставок водню можуть бути анульовані лише гарантії, які були видані для водню.

Компетентний орган, уповноважений на видачу гарантій, гарантує, що видача, передача та перевірка доказів походження енергоносіїв здійснюється в електронному вигляді та відповідно до стандарту DIN EN 16325.

¹¹ Gesetz zur Ausstellung, Übertragung und Entwertung von Herkunftsnachweisen sowie zur Schaffung eines Herkunftsnachweisregisters für gasförmige Energieträger und eines Herkunftsnachweisregisters für Wärme oder Kälte aus erneuerbaren Energien (Herkunftsnachweisregistergesetz - HkNRG): Nichtamtliches Inhaltsverzeichnis HkNRG. Ausfertigungsdatum: 04.01.2023. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/hknrg/BJNR0090B0023.html>

Компетентним органом для гарантій є Федеральне агентство з навколишнього середовища (Betrieb-licher Umwelt-schutz/UVA)¹². UVA також є органом видачі, а, отже, й адмініструє реєстраційну базу даних EECS та її інтерфейс із системою передачі EECS. Реєстр гарантій, яким керує UVA, називається Herkunftsnachweisregister (HKNR)¹³ і використовується із січня 2013 р. Однак, на відміну від Statnett, UVA не є уповноваженим вимірювальним органом, відповідальним за збір та перевірку вимірюваного обсягу енергії. Ця відповідальність лежить на мережевих операторах станцій.

Власник об'єктів відновлюваної енергетики, який бажає отримати гарантію, повинен зареєструватися в реєстрі HKNR. Після перевірки даних UVA обліковий запис активується, і виробник може зареєструвати свою установку. Після цього він може робити запити щомісяця або на тривалий період. Якщо інформація про виробництво була затверджена оператором мережі (а іноді також екологічним верифікатором), то гарантія автоматично видається UVA щомісяця за умов, що запит стосується виключно відновлювальних джерел, а державна підтримка не надається.

Окрім виробників, у HKNR можуть бути зареєстровані ще чотири типи суб'єктів, а саме: трейдери, роздрібні продавці електроенергії, постачальники послуг та екологічні верифікатори. Однак лише виробники, трейдери та роздрібні продавці електроенергії мають облікові записи в системі. Кожен власник облікового запису може призначити одного або кількох постачальників послуг для виконання різноманітних функцій від його імені, таких, як обслуговування облікового запису, торгівля, випуск і скасування гарантій.

На відміну від Норвегії, у Німеччині тільки трейдери можуть імпортувати та експортувати гарантії через хаб AIB. Для внутрішніх переказів операторам встановлення не потрібно звертатися до трейдера. Трейдерам заборонено анулювати будь-які гарантії, це право належить роздрібним продавцям електроенергії. Цей аспект є основною відмінністю між Німеччиною та Норвегією, де трейдери можуть анулювати гарантії для своїх клієнтів. Як передбачено Директивою (ЄС) 2018/2001, термін дії гарантії закінчується через 12 місяців після виробництва відповідної електроенергії. Прострочений об'єм повідомляється Федеральній асоціації німецької водопровідної та енергетичної промисловості.

Як і Statnett, UVA також є членом AIB і, таким чином, відповідає за розробку доменного протоколу.

Відповідно до законодавства *Данії* міністр клімату, енергетики та постачання (далі – Міністр) несе загальну відповідальність за безпеку електропостачання (§ 27 Закону про електропостачання)¹⁴. Міністр здійснює нагляд за дотриманням умов ліцензій, виданих відповідно до закону, а також за

¹² Betrieb-licher Umwelt-schutz. URL: https://bfu-ag.de/leistungen/umweltschutz?gclid=CjwKCAiA0JKfBhBIEiwAPhZXDzP2YEV6g6VG-nzm3X7Y8RHvqBwtyJHa8dBUPIhK5NmJjn7xKPdrxoCWW0QAyD_BwE

¹³ Herkunftsnachweisregister (HKNR). URL: <https://www.umweltbundesamt.de/themen/klima-energie/erneuerbare-energien/herkunftsnachweisregister-hknr>

¹⁴ Bekendtgørelse af lov om elforsyning. URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/984#id2803eaf8-debf-462c-85f3-2a9258911b29>

діяльністю Energinet (державна публічна компанія з газо- та електропостачання) і її дочірніх компаній (§ 51).

Відповідно до § 63а Міністр встановлює правила видачі, передачі та скасування гарантій, зокрема інформацію, яку має містити гарантія походження, та умови видачі, передачі й анулювання гарантії походження. Крім того, Міністр визначає правила нагляду та контролю за гарантіями походження й може уповноважити компанію або експертну установу чи організацію виконувати визначені функції щодо нагляду та контролю.

Згідно з наказом Міністра № 1216 від 06.07.2021¹⁵ Energinet є органом, що здійснює видачу, передачу, анулювання та контроль за гарантіями походження електроенергії та газу з відновлюваних джерел енергії, на які поширюється дія Закону про постачання електроенергії та Закону про постачання природного газу. Датське енергетичне агентство є уповноваженим органом щодо видачі, передачі, анулювання та нагляду за гарантіями походження для централізованого опалення та централізованого охолодження з відновлюваних джерел енергії, на які поширюється дія Закону про тепlopостачання та Закону про централізоване охолодження. Гарантія походження має стандартний розмір 1 МВт-год. У рамках нагляду за гарантіями уповноважений орган ініціює вибіркові перевірки суб'єктів, які звертаються за гарантіями походження чи їх отримали. Уповноважений орган може стягувати плату для покриття необхідних витрат у зв'язку з наглядом за гарантіями походження. Для типів енергії, які охоплюються стандартом CEN-EN 16325, уповноважений орган під час нагляду керується цим стандартом.

Forsyningstilsynet є регулятором у сфері електроенергії, газу, централізованого опалення та відходів (далі – Регулятор Данії) і діє відповідно до Закону про датський орган постачання (Lov om Forsyningstilsynet)¹⁶. Регулятор Данії виконує завдання та повноваження відповідно до названого Закону та галузевого законодавства, під яким розуміються Закон про постачання електроенергії, Закон про постачання природного газу, Закон про тепlopостачання¹⁷, Закон про сприяння відновлюваної енергії та Закон про заохочення економії споживання енергії. Він контролює виконання різними суб'єктами дотримання частини законодавства про електроенергію, газ, опалення та відходи, у тому числі дотримання правил контролю та нагляду, встановлених Міністром. Із цією метою Регулятор Данії може видавати обов'язкові до виконання розпорядження, накази, вимагати надання інформації. До Регулятора Данії надходить звітна інформація компаній. Із метою інспекції він може відповідно до закону отримати доступ до приміщень компанії або учасника ринку, на місці ознайомитися й отримати копію будь-якої необхідної інформації, включаючи рахунки компанії або учасника ринку, інші

¹⁵ Bekendtgørelse om oprindelsesgarantier for elektricitet, gas, fjernvarme og fjernkøling fra vedvarende energikilder. URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1216>

¹⁶ URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/690>

¹⁷ Bekendtgørelse af lov om varmforsyning. URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/2068#id407fa01c-e68a-4204-862d-7f52e4181b16>

бухгалтерські матеріали, ділові книги та документи, незалежно від того чи зберігається ця інформація в електронному чи в паперовому вигляді.

Якщо Регулятор Данії виявляє, що ціни та умови доставки електроенергії є такими, що порушують положення Закону про електропостачання, то датський орган постачання може наказати змінити ціни та умови (§ 77 Закону про електропостачання). За невиконання обов'язкових вимог він може накладати щоденні або щотижневі штрафи на відповідних осіб як примусовий захід. Скарги на рішення, прийняті Міністром або Регулятором Данії, розглядає Комісія з енергетичних скарг.

Положення директив Європейського Парламенту та Ради з питань регламентації гарантії походження енергії з відновлюваних джерел імплементовано до національного законодавства **Франції**. Відповідно до Енергетичного кодексу Франції (Code de l'énergie) (статті R314-53 – R314-70) гарантія походження є електронним документом, який використовується виключно для підтвердження кінцевому споживачу, що певна частина або кількість енергії була вироблена з відновлюваних джерел або шляхом когенерації. Орган, що видає гарантії, призначається міністром, відповідальним за енергетику, за результатами конкурсу, на період, який не може перевищувати п'ять років. Міністр визначає:

умови такого конкурсу;

вичерпний перелік критеріїв для оцінки кандидатів, серед яких: незалежність кандидата щодо діяльності з виробництва й постачання електроенергії, його технічні та фінансові можливості, зокрема здатність забезпечувати безперервність публічної служби та рівність користувачів;

вичерпний перелік критеріїв у рейтингу конкурсу та їх питома вага в системі оцінювання;

визначення структури тарифів, які організація буде виставляти в рахунках користувачам. Ці тарифи складаються, з одного боку, з тарифів за доступ до послуги з управління національним реєстром гарантій походження та, з іншого боку, з плати за управління та реєстрацію за продаж оригіналів гарантій на аукціоні.

Після розгляду пропозицій міністр, відповідальний за енергетику, своїм наказом призначає організацію, відповідальну за послуги, які були предметом конкурсу, і повідомляє інших кандидатів про відхилення їхніх пропозицій.

Міністр енергетики своїм наказом встановлює:

1) частку електроенергії, виробленої насосною електропередавальною станцією, змішаною установкою для виробництва електроенергії з біомаси та викопного палива або заводом зі спалювання побутових відходів, на яку поширюються гарантії походження;

2) технології та критерії продуктивності для процесів когенерації, а також методи розрахунку, що використовуються для визначення електроенергії, виробленої цим способом.

Запит на надання гарантій надсилається до органу, відповідального за їх видачу. Про надходження такого запиту орган, що видає гарантії та є

відповідальним за національний реєстр гарантій й аукціон гарантій, інформує міністра, відповідального за енергетику.

Орган, що видає гарантії, видає кількість гарантій, що дорівнює кількості мегават-годин електроенергії, виробленої протягом певного періоду, з округленням до меншого цілого числа. Дати початку та закінчення періоду виробництва електроенергії, для якого можуть бути витребувані гарантії, повинні відповідати датам зчитування даних вимірювання, передбачених договорами між виробником електроенергії та менеджером мережі. Період виробництва електроенергії, на який можуть вимагатися гарантії, не може перевищувати одного місяця. Однак він може бути продовжений до п'яти місяців максимум, якщо протягом зазначеного періоду виробництво не досягне порогу мегават-годин.

Якщо установка, для якої подається заявка, підключена до загальної мережі електропередачі, орган, відповідальний за видачу гарантій, має тридцятиденний період для видачі гарантій з дати отримання повного запиту, якщо установка вже отримувала гарантії. Цей період подовжується до шістдесяти днів, якщо це перший запит на встановлення гарантій. Строки збільшуються на тридцять днів у разі приєднання установки до мережі, відмінної від мережі електропередач загального користування.

Будь-який об'єкт виробництва електроенергії, для якого вимагаються гарантії, має бути обладнаний пристроєм для вимірювання виробленої електроенергії.

Гарантія може бути передана після її видачі. Про передачу повідомляється орган, відповідальний за видачу гарантій. Він зберігає дані наступних власників гарантій. У Франції також впроваджений продаж гарантій походження на аукціоні.

Інспектори, відповідальні за контроль гарантій, можуть збирати від заявників на отримання гарантій дані, які дозволяють їм перевірити точність інформації, зазначеної у статтях R. 314-60 і R. 314-61 Енергетичного кодексу Франції.

Відповідно до Федерального закону *Австрії* про розширення використання енергії з відновлюваних джерел гарантія походження регламентована як електронний запис, єдиною функцією якого є надання кінцевим споживачам доказів того, що певну частку або кількість енергії було вироблено з відновлюваних джерел (Частина 7)¹⁸.

Регуляторний орган Австрії призначається для видачі гарантій походження й контролю за їх правильною передачею та скасуванням. Для цього регуляторний орган створює автоматизовану базу даних гарантій. Усі станції відновлюваної електроенергії, які підключені до загальнодоступної мережі, повинні бути зареєстровані в базі даних гарантій регуляторного органу їх оператором або призначеною третьою стороною до початку роботи.

Для реєстрації необхідні, як мінімум, такі дані:

¹⁸ Langtitel Bundesgesetz über den Ausbau von Energie aus erneuerbaren Quellen (Erneuerbaren-Ausbau-Gesetz – EAG). URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011619>

- 1) оператор заводу та призначення;
- 2) план розташування;
- 3) тип установки та максимальна потужність;
- 4) контрольний номер точки обліку;
- 5) призначення системного оператора, до системи якого підключено установку;
- 6) кількість виробленої енергії;
- 7) використовувані джерела енергії;
- 8) вид і розмір отриманої інвестиційної допомоги;
- 9) вид та розмір іншої наданої підтримки (за наявності);
- 10) дата роботи заводу;
- 11) дата виведення заводу з експлуатації.

Для підтвердження зазначеної інформації необхідно надати підписаний договір про доступ до системи та іншу документацію. Регуляторний орган може запросити додаткову документацію. Зокрема, він може попросити надати документацію та дозволи на перевірку підприємства. Інформацію щодо заводів, які працюють із відновлюваними джерелами газу, може надавати клірингово-розрахунковий агент або інші сторони, що діють від імені оператора заводу. Відповідальність за точність їхніх заяв щодо джерел енергії, які використовуються, лежить на операторах установки.

На одиницю виробленої енергії може бути видана лише одна гарантія походження. Гарантія походження зазвичай діє для 1 МВт-год, але її кількість може бути розбита на кількості з трьома знаками після коми.

Гарантії походження дійсні протягом 12 місяців після створення/виробництва. Після використання гарантії походження анулюються. Будь-які гарантії походження, які не анульовано, мають бути позначені як прострочені в базі даних гарантій не пізніше ніж через 18 місяців після створення/виробництва.

Оператори установок відновлюваної енергії та трейдери, які продають відновлювану енергію іншим торговцям, мають перевірено передавати гарантії, що відповідають кількості відновлюваної енергії, проданої покупцеві (через автоматизований процес), якщо останній цього вимагає.

Гарантії від установок, що працюють із відновлюваними джерелами енергії, розташованих в інших державах-членах ЄС або в державах-учасницях Угоди про ЄС, вважаються гарантіями походження, якщо вони відповідають вимогам, викладеним у законі. Гарантії походження енергії з відновлюваних джерел, розташованих у третій країні, вважаються гарантіями, якщо Європейський Союз уклав угоду з цією третьою країною про взаємне визнання гарантій, виданих у Союзі, і гарантії сумісності систем походження, створених у цій третій країні, і лише там, де є прямий імпорт чи експорт енергії. У разі виникнення сумнівів регуляторний орган має оголосити офіційне рішення у відповідь на запит, чи виконано умови для визнання гарантії походження. Регуляторний орган може оголосити указом, у яких країнах гарантії походження відновлюваної енергії відповідають умовам ЄС.

Відповідно до Закону про електроенергію *Нідерландів*¹⁹ міністр економіки та клімату країни може визначити відповідальну за надання гарантій установу, незалежну від виробників, постачальників та трейдерів. Такою установою призначено TenneT TSO BV, національного оператора електромереж у Нідерландах. Фактично ці функції виконуються мережею VertiCer, яка включає два дочірні підприємства TenneT TSO BV – CertiQ та Vertogas. CertiQ видає сертифікати для невідновлюваної електроенергії, такої як газ та вугілля, і гарантії походження відновлюваної теплової енергії та відновлюваної електроенергії. Vertogas є сертифікатором «зеленого» газу, а з 1 січня 2022 року – також «зеленого» водню.

Крім названого Закону, гарантії регулюються низкою інших законів²⁰ та підзаконними актами²¹.

Гарантія походження – це цифровий сертифікат і єдиний доказ того, що енергія була вироблена у відновлюваний спосіб. За допомогою гарантії постачальник може продемонструвати клієнту, що енергія, що поставляється, надходить із відновлюваних джерел, таких, як вітер, вода, сонячна енергія, біомаса, сонячна тепла та геотермальна енергія.

Нідерланди можуть імпортувати й експортувати лише енергію, підтверджену гарантіями, виданими органом, який є членом АІВ. Крім того, країна цього органу має належати до Європейської економічної зони (всі країни ЄС плюс Ліхтенштейн, Норвегія та Ісландія).

Гарантії походження видаються виробнику або продавцю, обраному виробником. Трейдер може продати сертифікати на європейському ринку, наприклад, постачальнику енергії.

Виробник реєструє виробничу установку в системі VertiCer за допомогою свого облікового запису. Після визначення виробничої установки мережевий оператор направляє виміряні значення відповідному підприємству (CertiQ або Vertogas). Протокол вимірювання повинен бути затверджений визнаною компанією з обліку перед остаточною реєстрацією установки. Вимірювальну організацію заявник визначає самостійно. CertiQ або Vertogas видає гарантію походження або сертифікат походження на кожну МВт-год, виготовлену відповідною установкою. Сертифікати містять інформацію про те, де, коли та з якого джерела була отримана енергія. Один сертифікат видається на 1 МВт-год і діє протягом одного року після місяця, в якому було вироблено енергію.

Залежно від типу виробничої установки заявник щорічно, щоквартально або щомісяця подає уповноваженому підприємству звіти про вимірювання з даними вимірювань за минулий період, підписані вимірювальною компанією. Для більших установок також є обов'язковим щорічний бухгалтерський звіт про гарантію.

¹⁹ Elektriciteitswet 1998. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/2022-10-01>

²⁰ Gaswet. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0011440/2022-10-01>. Wet implementatie EU-richtlijn hernieuwbare energie voor garanties van oorsprong. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0046743/2022-10-01>. Warmtewet. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0033729/2022-10-01>

²¹ Regeling garanties van oorsprong en certificaten van oorsprong. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035971/2023-01-01>

Сертифікати списуються після вичерпання потужності. Кількість виданих сертифікатів не може перевищувати фактичну кількість енергії, що стійко виробляється, у МВт-год.

Управління споживачів та ринків Нідерландів (АСМ) надає та перевіряє маркування потужності. За допомогою маркування потужності споживачі та компанії можуть бачити, яку потужність постачає постачальник, та порівнювати її з маркуванням потужності інших постачальників. Постачальники електроенергії повинні розміщувати маркування потужності на своєму веб-сайті. Управління перевіряє також, чи відповідає маркування потужності всім списаним гарантіям походження та сертифікатам походження²².

Як доказ постачання енергії з відновлюваних джерел кінцевому споживачеві постачальник протягом одного місяця після поставки вводить кількість гарантій походження, що відповідає кількості газу з відновлюваних джерел енергії, яка була поставлена кінцевому споживачеві.

Висновки. Аналіз діяльності державних органів європейських держав (Норвегії, Німеччини, Данії, Франції, Нідерландів, Австрії) показав, що всі вони застосовують механізми надання гарантій походження для енергії, отриманої з відновлюваних джерел. У деяких із них гарантії надаються на енергію, отриману завдяки застосуванню когенерації. У Норвегії та Німеччині гарантії можуть надаватися за вироблення енергії з невідновлюваних джерел.

Основу законодавства щодо механізмів надання гарантій складають відповідні директиви ЄС (порівняльна таблиця особливостей впровадження механізму гарантій додається). Обробку заявок щодо надання гарантій та, власне, їхню видачу у всіх країнах здійснюють спеціальні уповноважені органи, повноваження яких визначаються відповідними нормативно-правовими актами або рішеннями керуючих міністерств (міністрів).

Усі країни, щодо яких проводився аналіз, використовують електронні системи для надання гарантій та електронні реєстри виданих гарантій. Гарантії надаються виробникам енергії, трейдерам та, в окремих випадках, кінцевим споживачам. Проаналізовані країни дотримуються річного терміну видачі гарантій (іноді з продовженням до 18 місяців). Як правило, гарантія видається на 1 МВт-год.

**Дослідницька служба
Верховної Ради України**

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

²² Regeling afnemers en monitoring Elektriciteitswet 1998 en Gaswet. URL: https://wetten.overheid.nl/BWBR0016979/2020-01-01/#Paragraaf5_Artikel15